Nem nélkülözhető a csapdázás

A vadgesztenyelevél-aknázómolyt az egyik legjelentősebb közterületi kártevőként tartjuk számon. Az Ohridi-tó (Macedónia) mellett találták meg és írták le új fajként 1985-ben, Magyarországon 1993-ban észlelték először. Feltehetően Ausztria felől érkezett hozzánk, és rövid idő alatt a vadgesztenye legveszélyesebb kártevőjévé vált. Hernyója a levél bőrszövete alatt foltaknát készít, ahol a levél megbarnul. A moly tömeges előfordulásakor az aknák sokasága a levél teljes barnulását okozza. Súlyos kártétel esetén már egészen korán, akár nyár közepén láthatunk megbarnult leveleket, vagy akár a lombkorona teljes hiányát is megfigyelhetjük.

Az aknázómoly elleni védekezést a tojásból kikelő lárvák ellen kell időzíteni, mert a rendelkezésünkre álló növényvédő szerek nem hatnak az aknában fejlődő lárva ellen. A sikeres védekezés érdekében a kezelést az aknázómoly imágóinak rajzáskezdetén célszerű megkezdeni. Az imágók megfigyelésére kereskedelmi forgalomban kapható szexferomon-csapdákat használhatunk.

Kezeletlen vadgesztenyefa levele (a fotó 2019. június 29-én készült)

Az aknázómoly előrejelzésére szolgáló CSALOMON® VARL+ típusú csapda

A vadgesztenyelevél-aknázómoly első nemzedékének rajzáskezdete a különböző helyszíneken az elmúlt három évben

Év	Csapdaleolvasási időpontok és helyszínek			
2020	március 31. 5 helyszín	április 7. 4 helyszín	április 14. 1 helyszín	
2019	március 31. 5 helyszín	április 16. 3 helyszín	április 23. 2 helyszín	április 30. 1 helyszín
2018	április 10. 2 helyszín	április 17. 8 helyszín	április 24. 1 helyszín	május 8. 1 helyszín

Heti fogási adatok

Az országos csapdahálózat segítségével már tizenegy éve követjük a vadgesztenyelevél-aknázómoly rajzását az ország több pontján. Tavaly Budapesten négy, Kecskeméten két helyszínen, ezen kívül Maroslelén, Hódmezővásárhelyen, Szombathelyen, Debrecenben és Beregszászon helyeztünk ki szexferomon-csapdákat közterületi és magánkertekben álló vadgesztenyékre. Sok esetben ugyanarra a fára szereljük fel a kezdetek óta. A csapdákat hetente olvastuk le, tehát heti fogási adatok állnak rendelkezésünkre. Munkánkhoz az MTA ATK Növényvédelmi Intézet Csalomon® VARL+ típusú csapdáit használtuk. A csapdázások részletes adatai a zsigogyorgy.hu oldalon érhetők el, az oldal alján található rajzási táblázatok menüpontot követve.

Az elmúlt három év csapdázási adatai alapján vizsgáltuk a vadgesztenyelevél-aknázómoly rajzását. Az első egyedek 2018-ban április 10. és 17. között jelentek meg a csapdák többségében (tizenkettőből tíz helyszínen), míg 2019-ben a tizenkét helyszínből kilenc helyen április 9. és 16. között fogták az első hímeket. Tavaly a tíz helyszínből ötön március 31-én, négyen pedig április 7-én repültek az első molyok a csapdába. A részletes adatok a táblázatban olvashatók. Az elmúlt három év adatai alapján jól látszik, hogy az aknázómoly első nemzedékének rajzása közel azonos időintervallumban kezdődött az ország különböző helyszínein kihelyezett csapdákban. Április első felében minden évben megjelent az első nemzedék valamely felvételezési helyszínen, de legkésőbb május első dekádjában mindenhol elkezdődött a rajzás.

Előbbre tolódott

Az utóbbi három év alapján úgy tűnik, mintha a rajzás mindig egy kicsit korábbra tolódott volna. Annak ellenére, hogy a megfigyelések helyszínei eltérő tájegységekből származnak, ahol más környezeti és egyéb tényezők (fák kora, szomszédsága, növényvédelem) befolyásolhatják a rajzás kezdetét, illetve a populáció nagyságát, elmondhatjuk, hogy az aknázómoly rajzása és a rajzás kezdete az ország különböző pontjain hasonló tendenciát mutat. Ez alól csak néhány év és helyszín kivétel, például Maroslele (első fogás 2018. 05. 08.), Hódmezővásárhely (első fogás 2019. 04. 30.) és Beregszász (első fogás 2020. 04. 14.). Nyíradonyban 2019-ben szinte teljesen kimaradt a második és a harmadik nemzedék. A vadgesztenyelevél-aknázómoly országos rajzásmegfigyelésére a továbbiakban elegendő csak néhány helyszínen folytatni a csapdázást. Erre a célra azok közül a helyszínek közül lenne érdemes választani, ahol az elmúlt három évben hasonlóan alakult a rajzás, például Budapesten az óbudai Doberdó utcában, az ELTE Füvészkertjében, továbbá Maroslelén és Kecskeméten. Az így kapott információk elegendőek ahhoz, hogy felhívjuk az érdeklődők figyelmét a kártevő különböző nemzedékeinek megjelenésére, illetve a rajzásának alakulására.

Ez azonban nem helyettesíti a helyi szintű rajzásmegfigyelést. Az adott helyszín környezete és az elvégzett növényvédelmi intézkedések (pl. a rendszeres rovarölő szeres kezelés, a lehullott levelek összegyűjtése) mind befolyásolják az ott élő kártevő populáció-

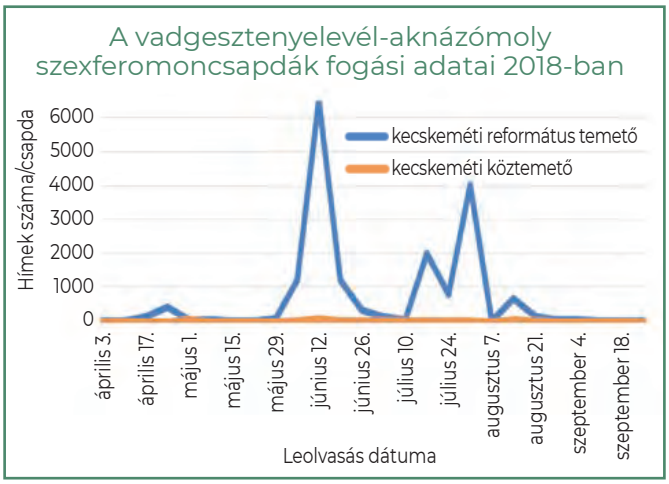

Az aknázómoly bábjaival fertőzött lombtömeg, innen indul a tavaszi első nemzedék

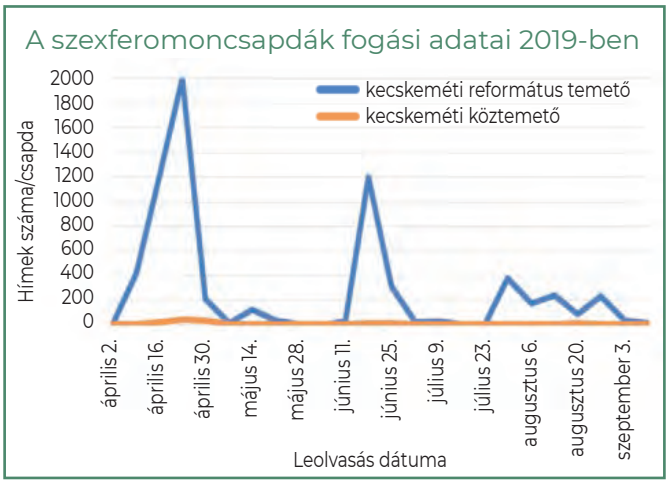

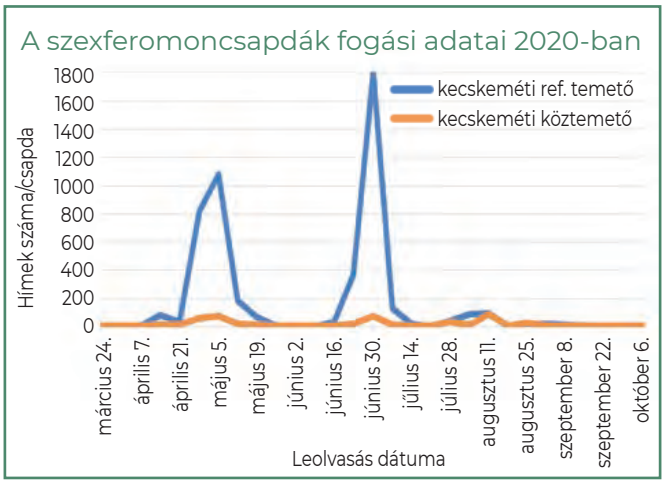

Az eddigi legnagyobb fogás: 25 600 moly egyetlen hét alatt

nagyságát, rajzását, amely alapján aztán meghatározhatjuk a növényvédelmi kezelés szükségességét és időpontját. Erre jó példa a Kecskemét két temetőjében végzett rajzásmegfigyelés.

A környezettől is függ

A kecskeméti köztemető (26 fa) és a kecskeméti református temető (176 fa) kevesebb mint négy kilométerre helyezkednek el egymástól. A két helyszín fekvése és mikroklímája azonos, nincs köztük különbség. A növényvédelmi kezeléseket ugyanabban az időpontban és ugyanazzal a kombinációval végezték mind a két temetőben, mindhárom évben. Ennek ellenére mégis nagy különbséget figyelhetünk meg a két területen az aknázómoly egyedsűrűségében a fogások alapján. Ennek feltehetően az az oka, hogy a kecskeméti köztemető vadgesztenyefái ápolt, aljnövényzetmentes környezetben állnak, a lehullott leveleket minden évben eltávolítják alóluk. A református temető fái alatt viszont sűrű borostyánszőnyeg található, melyben évek óta gyűlik a fertőzött lomb, illetve néhány fát nem is tudnak megközelíteni a permetezőgépekkel. Elsősorban az eltérő színvonalú kertészeti, fenntartási munkákkal magyarázható a két helyszín közötti eltérés.

Azokon a helyszíneken pedig, ahol semmilyen növényvédelmi beavatkozást sem végeznek, nagyon nagy számban fordul elő a vadgesztenyelevél-aknázómoly. Ezeken a helyeken akár több ezres, vagy akár tízezres nagyságrendben fogják a csapdák a lepkéket hetente: például a Doberdó utcában 2020-ban 7000 egyed, a Fiumei úti sírkertben 2018-ban 25 600 egyed repült a csapdába. Abban az évben a temető évtizedek óta elhanyagolt nagy fasorába, a ravatalozó mellé helyeztük át az előrejelző eszközt. A sírok már nem látszottak a vadon nőtt bokrok között, a lehullott levelekben pedig háborítatlanul telelhettek át a molyok. Ott mértük ezt a kiugró értéket, azóta is ez az országos csúcs.

A vadgesztenyelevél-aknázómoly országos rajzásmegfigyelése hasznos információval szolgál a kertészeknek a faj rajzáskezdetéről és a rajzás későbbi alakulásáról, az újabb nemzedékek megjelenéséről. A növényvédelmi kezelés szükségességének eldöntéséhez és a permetezés időpontjának megállapításához azonban nem nélkülözhető a helyi szinten történő csapdázás.

Hári Katalin
(SZIE Növényvédelmi Intézet, Rovartani Tanszék)
Fürtön Alíz
(Növényvédelmi Szövetség)
Zsigó György
(Magyar Növényvédő Mérnöki és Növényorvosi Kamara)